

Ф. НЕЧАСЕК

КЛЕМЕНТ ГОТВАЛД

Ф. НЕЧАСЕК

КЛЕМЕНТ ГОТВАЈД

БЕОГРАД 1947

Друг Клемент Готвалд неспорно је постао једна од значајних личности историје Чехословачке. Његово име нераздвојно је везано са изградњом снажне и чврсте Комунистичке партије Чехословачке. Његово име нераздвојно је везано са великом борбом чешког и словачког народа против хитлеровског фашизма, са изградњом нове народне демократске Чехословачке републике.

Може се рећи да је од времена када је друг Готвалд стао на чело болшевичког крила Комунистичке партије Чехословачке, његов животнис постао животнис Партије. Друг Готвалд постао је у првом смислу те речи њена глава, њена очи, њена уста, у њему се кристалишу сва њена искуства, њене идеје, њена мислицијатава.

Он је стварно нов тип народног вође. Изашавши непосредно из најмирних слојева радног народа, он је стекао мучна лична искуства о њиховом тешком животу. Обдарен богатим интелектуалним способностима, он је сопственим напорима савладао све оно до чега други долазе кроз дугогодишње школовање. Васпитало је у себи гвоздену вољу и доследност у спровођењу задатака које је себи поставио. Кроз делатност у Партији од њених првих почетака дошао је до вредно богатих искустава као агитатор, пропагатор, организатор. При томе се у њему све јаче разгорела свети пламен љубави према радном народу и мржње према tlačитељима, пламен из кога изаша његова морална снага у раду који је често пута неизмерно тежа и који захтева самопожртвовање и залагање свих снага.

Клемент Готвалд се, дакле, пре свега развио у истакнутог радничког руководиоца. Он је растао у напорима, у раду, у борби. Растао је, црпио снагу из радних маса да би им удачу нову снагу и да би их повео напред.

Радни народ Чехословачке с правом се поноси чињеницом да је ова значајна личност изишла из његових редова, да је овај некада прост радник данас један од најмудријих и најразборитијих људи на челу државе. Комунистичка партија Чехословачке с правом се поноси својим претставником који је њу победоносно провео кроз сва ватрена искуства и с правом га води као најбољег од својих најбољих, као оличење свих врлина и духовне снаге комунистичког покрета.

ШКОЛЕ ДРУГА ГОТВАЛДА

Животни пут друга Готвалда карактерише чињеница да у њему нема случајности. Још од детињства, његов пут био је непрестана борба за сваки корак напред, непрестани упоран рад. Ако погледамо уназад на овај данас већ тако велики и богат живот, видимо да он нараста из дубоког корења, видимо како се са строгом законитошћу формирају црте политичког, државног, привредног руководиоца.

Свако раздобље живота и делатности Клемента Готвалда претставља за њега велико искуство, капитал који је он умео у потпуности да искористи.

Родио се 23 новембра 1896 у селу Дедица у Моравској. Пореклом је из селачке породице. Тако је још у најранијој младости упознао све тежбе и невоље живота моравског села. Селачко порекло оставило је у њему своје трагове. Наши земљорадници познају га као човека који је близак земљи и њеним интересима.

Када је навршио дванаесту годину настаје веома значајан прелом у његовом животу: мајка га упути у Беч да као шегрт ради и учи код једног рођака столара. Дошавши у Беч у коме је врло противачешко расположење, он је на сопственим леђима искусио неправде, чињане чешком народу. Ето због тога је друг Готвалд увек ценно национално осећање и мишљење чешког народа, због тога тако исправно схвата психологију вековне чешке борбе против германске експанзије.

Наведимо један случај који је карактеристичан за тадашње време и за младог Клемента. У Бечу је био примљен у трећи разред немачке школе. Наравно, он није знао ни речи немачки

и трудно се да тај недостатак надокнади и савлада марљивошћу. Једанпут, кад га је учитељ прозвао, одговорио је неспретно. Учитељ и ђаци су га уредљиво смејали. Од тог дана па све до краја школске године, Клемент није више у школи проговорио ни речи немачки. На питање учитеља одговарао је пркосно чешки или је ћутао. На ругање и задиркивање својих школских другова одговарао је песницом и убрзо их је натерао да га уважављују. Ништа није вредело што га је учитељ остављао у „карцеру“ и кажњаво. На крају школске године Клемент је за своју „бунтовност“ добио рђаву оцену из аладања, међутим, из предмета, где није морао говорити немачки, на пр. правописа, имао је врло добре оцене.

На раду, Клемент је искусио све тежбе шагртловања. Чим би се вратио из школе, радио би све до 8 и 10 часова увече. Четвртком и петком био је у радионици тзв. „Дурхмарш“, то јест, радило се до два и три часа изјутра. Није зато нимало чудновато што Клемент још 1912 године прилази радничком покрету који се бори за боље услове живота радног народа, чита социјалистичку штампу и укључује се у чехословачку социјалдемократску омладину и у радничку физкултурну организацију. Књиге су главна снага која буди и изграђује његову свест. Он чита необично много лепе књижевности, политичку и научну литературу, све до чега може доћи.

Друг Готвалд радо се сећа ових година које је „открио свет“, па и свих тежбе које је дотада доживљавао. Могао је да чита само увече, али није смео да троши светлост. Зато је до десет часова увече читао под лампом испред куће, све док не би дошао настојник да затвори капљу. После тога читао је још и у кревету крај свеће коју је куповао из своје скромне уштеђевине.

С књигама се спријатељио за цео живот. Још и данас учи из њих — не само из политичке и научне литературе, већ и из лепе књижевности. Често изненади слушаоце цитирајући не само Маркса или Лењина, већ и читаве одломке из песама својих омиљених песника Хавличка или Гетова.

Дошао је јул 1914 године. Клемент се враћа кући у Моравску где ради као столарски радник прво у Липнику, доцније у Хравицама. У априлу 1915 године мобилисан је у 42 артиљеријски пук у Штајер. У пуку је било око тридесет Чеха који су због

своје националне припадности били грубо зловљавани. Међутим, Готвалда, који зна савршено немачки и има „пристојно“ презиме, претпостављени су спремни да приме као „поштен Аустријанац“. Али, Готвалд на то не пристаје. У њему је јако развијено осећање за право и правду; у њему је развијена национална и класна социјалистичка свест. Он се ставља на чело осталих Чеха, иступа и говори у њихово име. Чешки војници заволели су свог храброг говорника, доброг друга и сјајног певача. Његово храбро држање и чешке песме нису се, међутим, свиделе „господи“. Непоходни војник упућен је као политички непоуздан у Беч у одељење рефлектора где су били сакупљени „сумњиви елементи“ свих народности и у јесен 1915 године одлази на источни фронт. После годину дана, приликом Брусиловске офанзиве Готвалд буде рањен, долази у болницу, затим у Беч и натраг на фронт — овога пута у Италију, где учествује у офанзиви на Пијави. Ту се и завршавају његови ратни доживљаји. Он одлази кући на одсуство и остаје код куће као дезертер.

Ратна искуства дубоко су се урезала у његово памћење и у његову душу. Као прост учесник и, усто, као члан угњетеног народа, он је упознао сву бесмисленост, неправичност и против народност рата. Он размислио о узроцима пораза европског радничког покрета који није био у стању да у рату заузме чарсто и јединствено становиште, онако, какво одговара интересима радничке класе, он све јасније увиђа издајничку политику социјалдемократских вођа који су за време рата изневерили интересе радништва, постали отворени помагачи својих домаћих империјалистичких влада и своје странке потчинили њиховим империјалистичким интересима. Пламен који је плануо на истоку осветлио му је тамна места у сплету проблема. Победоносна октобарска социјалистичка револуција у Русији помогла му је да нађе једини пут који ће раднички покрет довести до циља — пут револуционарне класне борбе за социјалну и националну слободу радног народа, за социјалистичку изградњу друштва.

Долази до слома Аустро-Угарске. 30 октобра 1918 године Клемент Готвалд улази у нову чехословачку војску и међу првих ствара 6 артиљеријски пук у Брну. Као војник, он не прекиде своју делатност у радничким организацијама и постаје одлучан присталица левице. Изнанада из војске, он се као радник у фабрици „Тускулум“ још више везује за раднички покрет. Убрзо постаје

рабочки повереник и секретар месне организације левог крила Социјалдемократске странке. Његови другови из предузећа још данас га се сећају као смелог и разборитог руководиоца.

Поред своје марљиве делатности, друг Готвалд студира политичку литературу, усваја исправно револуционарно схватање марксизма. У једном од својих доцијних чланака он описује како су дубоко на њега деловала Лењинова дела. „Још данас се сећам шта сам доживљавао када сам читао прву Лењинову књигу. Била је то „Држава и револуција“. Ова књига била је за мене откровење. Као да су ми се отвориле очи. Одједаред су ми постале јасне многе ствари око којих сам годинама лутао као слеп“.

II

НА ЧЕЛУ БОЉШЕВИЧКОГ КРИЛА КОМУНИСТИЧКЕ ПАРТИЈЕ ЧЕХОСЛОВАЧКЕ

После оснивања Комунистичке партије Чехословачке 1921 године, Клемент Готвалд убрзо постаје један од оних из којих се развија будуће истински бољшевичко језгро Партије, јер јасно схвата да се мора прекинути са реформистичком политиком подривања интереса радног народа интересима капитала и да треба поћи путем самосталне класне политике која ће бранити интересе радног народа. 1921 године напушта столарску тазгу и потпуно се посвећује раду у Партији. У почетку је администратор, затим уредник словенског часописа „Глас народа“, а истовремено ради у радничком физкултурном покрету за који пише разна предавања у часопису „Спартакус“. Кроз овај рад се темељно упознаје с проблемима Словачке и ступа у ред првих организатора комунистичког покрета у Словачкој. Није, дакле, случајно што је друг Готвалд увек указивао на важност националног проблема у Чехословачкој и што је у протеклим годинама истицао да је словачко питање једно од основних питања борбе и изградње нове Чехословачке републике.

Од великог значаја су и публицистичка искуства која је Готвалд стекао као уредник, а која је доцијне још више развио. Ретко који публициста и говорник уме тако тачно и језгровито да изложи ствари као он. Његов говор је свеж и богат, а исто једноставан и разумљив. Он уме да говори широким масама о најсложенијим питањима. Ову ретку способност даје му његово народно порекло, свосећање с народом, удружено са темељним образовањем и политичком далековидношћу.

1924 године друг Готвалд постао је главни уредник ново-основаног словачког дневног листа „Правда“, који је излазио у Моравској Острави. „Остравско раздобље“ веома је значајно за његов живот, веома је значајно за целу Комунистичку партију Чехословачке. У то време покрајински секретар у Острави био је друг Слански, а друг Копецки био је уредник остравског „Радничког дневника“. Сарадници словачке „Правде“ били су други Уркс и Новомески. Готвалд постаје личност око које се окупљају снаге левог крила Комунистичке партије Чехословачке које настоје да се Партија очисти од туђих елемената, непријатељски радничкој класи, да се ослободи тешког наследства реформизма и опортунизма и да пође путем јасне и непоколебљиве класне радничке политике.

Стојећи упорно на бранику ових принципа, друг Готвалд и забран је 1925 године на Трећем конгресу Комунистичке партије Чехословачке у Централни комитет Партије и 1926 године одлази као члан Политбироа из Словачке у Праг за руководиоца агитпропа. Борба за исправни правац комунистичке политике све се више заоштрава, а непријатељски елементи, на челу са Јилеком, свим средствима бране свој водећи положај у Партији. Међутим, све је већи број чланова Партије који одлучно изражавају своју сагласност са линијом коју брани друг Готвалд заједно са друговима Сланским, Швермом, Копецким и другима, јер политичке грешке дотадашњег руководства доводе до све озбиљнијег слабљења Партије изнутра и споља. 1928 године на IV Конгресу Комунистичке интернационале, друг Готвалд изабран је већ као главни претставник левог крила у извршни одбор КИ.

1929 године парламенат слуша први говор новог посланика Готвалда. Био је то стварно нов говор. Пријатељима и непријатељима постаје јасно да у армену улази неутрашна и наоружана борба; својом јасном формулацијом радничких захтева и радничке политике, овај говор имао је одјека и ван границе.

Вишегодишња борба за револуционарну, истински марксистичко-лењинистичку линију Партије крунисана је победом на V конгресу Комунистичке партије Чехословачке 1929 године. У конгресу Комунистичке партије Чехословачке 1929 године Конгрес отстрано је непријатељске и опортунистичке елементе из руководства Партије и јасно истакао смернице кроз чије је спровођење Партија стала на чело борбе за захтеве и права радног народа. Конгрес је с одушевљењем саслушао политички

реферат друга Готвалда и он је био једногласно изабран за генералног секретара Комунистичке партије Чехословачке.

Данас већ можемо у потпуности да оценимо значај догађаја који су достигли свој врхунац на Петом конгресу Партије. Многи непријатељи и „пријатељи“ говорили су тада о „смертним грчевима“ Партије, с презрењем су се изражавали о новом руководству као о „незрелим политичарима“ који Партију воде у пропаст. Све ове „пророке“ историје је тешко разочарала. Друг Готвалд успео је да уједини редове Партије и да створи чврсту основу за њен нов снажан развој. Питање новог руководства није било неко питање „младе генерације“, већ питање нове оријентације. Зато су се око Готвалда окупили не само „млади“ чланови, као другови Слански, Копецки, Шверма, већ и „стари“, као Шмерал, Запотоцки и др. Исправност нове оријентације потврдио је цео даљи развој, као и чиница да почевши од Петог конгреса Партија више није доживела никакве веће унутрашње потресе. А тадашње ново руководство остало је у суштини на челу Партије и до данас.

Била је велика срећа да је ова битка правремено извојевана. За радни народ Чехословачке настало је тешко доба борби у којима му је више него ишта била потребна јака, очевљена борбена Комунистичка партија. У Чехословачкој почињу да се осећају први удари светске економске кризе, почиње раздобље незапослености и напада на животни стандард народа. На Шестом конгресу Комунистичке партије Чехословачке 1931 године, друг Готвалд у свом реферату исправио предавања да ће криза још више да се заоштрава и да ће се истовремено повећавати и напади на радни народ. Он је из тога извео закључак да се као главни задатак у то време пред Партију поставља дужност свестране одбране свакодневних интереса радних маса града и села и подвукао је да је потребно, у циљу успешност спровођења ове борбе, ујединити радни народ свих слојева и различитих политичких погледа. Пред цео раднички покрет он је поставио задатак стварања јединства, стварања јединственог фронта за хлеб и рад против напада капитала.

Чишћење Комунистичке партије Чехословачке и чврсто усмеравање њене политике на V и VI конгресу донело је позитивне резултате. Партија је смело стала на чело радног народа и његове борбе, а истовремено је порасло и поверење народа према

Партији као према свом најбољем браниоцу. Захваљујући Партији под руководством Друга Готвалда, радни народ Чехословачке био је у годинама кризе способан да се брани од напада капиталистичке реакције, која је настојала да тежину кризе пребаци на његова леђа, био је у стању да се супротстави њеној безобзирности и спровео је низ великих, заједничких успешних борби, као што су биле акције незапослених, велики штрајк мостецких рудара и отпор закарпатских рудара против екзекуција.

Друг Готвалд лично је учествовао у овим великим акцијама и често је њима руководио. Кроз ове борбе расте његов ауторитет радничког вође, у коме је удружена борбена храброст се разборитошћу, који зна тачно да одреди моменат наступања и повлачења, а који никад нема пред очима привремени партиски успех, већ интересе радног народа.

III

БОРБА ЗА УЈЕДИЊЕЊЕ ДЕМОКРАТСКИХ СНАГА РАДИ ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ

На хоризонту се помаља нова страшна опасност која угрожава народе Чехословачке, опасност фашизма. Хитлеровска нацистичка странка у Немачкој отпочиње своју терористичку офанзиву у борби за власт. Домаћа чехословачка реакција види у хитлеровским методама узор како треба сузбијати покрет радног народа. Комунисти су ти који први схватају фашистичку опасност у свој њеној озбиљности и указују на потребу јединствене борбе против стреног и домаћег фашизма.

Друг Готвалд разрађује тактику јединственог фронта борбе против фашизма, за одбрану демократских права. У низу чланака које је објављивао у листу „Руде право“, он даје исцрпну анализу међународне и унутрашње ситуације, објашњава потребу стварања борбеног антифашистичког јединства и побије аргумента које против јединства истичу претставници других социјалистичких странака.

У чланку под насловом „Ујединити се — борити се — победити“, који је објављен 24 јула 1932 године, дакле још дуго пре Хитлеровог доласка на власт, друг Готвалд пише:

„Сетито се како је то почело у Немачкој и шта је довело до тога да данас кољач у генералској униформи издаје народну вољу и војницима да пуцају на раднике. И код нас би се исто догодило. Мора ли, међутим, доћи до тога? Не! Радни народ Чехословачке, у првом реду радничка класа, има доста снага да то предупреди...“

Ми, комунисти, пружамо руку свим људима добре воље, свима који стварно хоће да се боре за хлеб и рад, за права и

слободе радног народа, против фашизма и буржоаског терора, свима који хоће да спрече да код нас дође до онога што се данас дешава у Немачкој. Самма њима ми пружамо руку и позивамо их у солидарну борбу. Сматрамо да у тренутку кад нов талас крваве фашистичке реакције прети да поплави целу средњу Европу и да донесе свим слојевима радног народа бескрајна патња, мора пре свега радништво да нађе заједничку реч, да делује заједнички.*

Зар ово нису праве речи пророка? Зар то није било упозорење на судбину коју је народу Чехословачке спремила фашистичка реакција? Зар у њима није јасно указано на једини начин како се може одолети нападу фашистичких снага?

После Хитлеровог пуча 1933 године, Комунистичка партија обраћа се — као што је то и доцније више пута уредила — руководством социјалистичких странака и предлаже да се спроведу заједничке акције против хитлеровског фашизма. Али, социјалистичке странке — као што су то и доцније више пута урадиле — одбиле су предлог комуниста. У низу чланака друг Готвалд одговара на поједине аргументе које је садржао негативни одговор социјалистичких странака, пре свега на тврђење да су комунисти противници демократије и интереса народа. Друг Готвалд енергично побија клевете да је комунистима свеједно „да ли влада Масерик или фашист Гајда“ и доказује да су комунисти доследни браниоци демократских права радног народа, да су доследни, искрени и једини браниоци интереса огромне већине народа, да су баш они ти који штите чешки народ пред новом националном катастрофом.

Чехословачка реакција се збољом прати развој Комунистичке партије чија политика има велики одјек у широким народним масама; она појачава терористичке мере против комуниста. Комунистичка штампа је забрањена, Партија бачена у полулегалност, за другом Готвалдом издата је 1934 год. потерница — ето, то су мере којима је реакција одговарала на судбоносни развој догађаја у Немачкој. Комунисти се, међутим, нису повукли и наставили су да мобилишу народ на отпор против домаћег и страног фашизма. Под притиском масовних акција, у вези са закључењем чехословачко-совјетског уговора, када су народне масе манифестовале своје симпатије према комунистима као првим и одлучним пријатељима пријатељства са Совјетским Савезом, као и услед вели-

ког успеха комуниста на изборима 1935 године, владајућа класа принуђена је да постепено укида реакционарне противдемократске мере.

1935 године у Москви се састаје Седми светски конгрес Комунистичке интернационале. Овај конгрес претставља важну прекретницу у настојању да се демократске снаге Европе удруже у борби против фашизма и ратне опасности. Поред Георгија Димитрова значајну улогу на конгресу игра и Клемент Готвалд. Он учествује у изради начела политике народног и националног фронта, начела која су у наредним годинама, како за време рата против хитлеровске Немачке, тако и после рата, постала основица за концентрацију демократских снага против фашистичке реакције. На Седмом конгресу КИ друг Готвалд исцрпно разрађује основна питања одбране Чехословачке пред Хитлеровском агресијом, као и питања обезбеђења права радног народа. У свом реферату на Конгресу он је рекао:

„Да би спречили да Чехословачка буде бачена у фашистичко варварство, да постане плен фашистичке Немачке, да је Немачка увуче у крваву ратну авантуру, да чешки народ доживи нову Белу Гору и остали народи Чехословачке падну под нож Хитлера, Хортија и полских фашиста, неопходно је да убрзано радимо на томе да се створи јединство акција радничке класе у Чехословачкој, као и широк народни фронт свих антифашиста, свих демократа, свих напредних елемената, без обзира на народност и партиску припадност, — народни фронт рада, слободе и мира“.

Друг Готвалд је такође истакао потребу образовања владе Народног фронта, владе доследно антифашистичке и демократске, владе која ће да побољша положај радних маса на рачун капиталиста и велепоседника, владе која ће најуже сарађивати са Совјетским Савезом. „Ми смо за такву владу — изјавио је — таква влада нама треба“.

Ова питања била су даље разрађена на Седмом конгресу Комунистичке партије Чехословачке 1936 године.

„Наш конгрес има задатак — рекао је друг Готвалд у свом политичком реферату — да да одговор на питање које данас постављају стотине и стотине хиљада, на питање да ли се може сачувати мир и одбранити народ и република пред фашистичким нападачем. Да ли је могуће сачувати и проширити демократска права и предупредити фашистичку диктатуру? Да ли је могуће

извојевати „постићи побољшање социјалног положаја народа! Наш конгрес мора да одговори: да — све је то могућно — под претпоставком да буде отстранена расцепаност радничке класе и да буде створен јединствен фронт радничких странака и организација. Све је то могућно, ако буде отстранена синдикална расцепаност и ако буде остварена јединствена синдикална организација. Све је то могућно ако буде уклоњена изолованост радничке класе, нарочито од сељачких и осталих средњих слојева, ако буде створен широки народни фронт. Коначно, све је то могуће, ако политику радничке класе не буду одређивали интереси буржоазије, ако она не буде подређивана тим интересима, ако радничка класа успе да спроведе своју самосталну класну политику.“

Говори друга Готвалда на конгресу КИ и на Седмом конгресу Комунистичке партије Чехословачке претстављали су снажан потстрек за развој антифашистичког покрета у целој Чехословачкој, они су имали одјека и у редовима припадника других странака и у читавој јавности која је са све већом жељом гледала у будућност. Између осталог, комунистима припада заслуга што у чешким покрајинама није успео да се развије јачи фашистички покрет, како су то покушавали Стржибрни, Ходач, Гајда, што су кроз јединствене народне акције ови покушаји на време били онемогућени. Комунистима припада заслуга што су мобилизацијом радничке класе и читаве јавности кочили делатност реакционарних снага у грађанским странкама и у влади, што су демократски претставници принуђени да чершће бране интересе демократије и републике.

У наредним годинама појачава се притисак хитлеровске Немачке на Чехословачку, а у самој земљи заоштрава се борба између снага демократије и реакције која, посредством петоклонашке хенлајновске странке, настоји да дође до споразума са Хитлером. У овој борби комунисти играју све значајнију улогу. Они остају верни принципима које је исткао друг Готвалд и раде на стварању јединства акције радничке класе, на окупљању свих демократских снага у народни фронт.

Да је чехословачки народ имао черсту вољу да се супротстави фашистичким нападима сведочи снажан покрет који се развио када је фашистички бандит Франко, уз Хитлерову и Мусолинијеву помоћ, извршио удар против шпанске републике. На

челу овог покрета за помоћ шпанској републици стоје комунисти. У низу чланака и изјава, друг Готвалд скреће пажњу на непосредну везу која постоји између судбина Шпаније и Чехословачке, раскривава Франкове симпатизере у табору чешке реакције као Хитлерове савезнике и непријатеље чехословачке самосталности.

Свесан да је питање Шпаније уско повезано са питањем Чехословачке, да је оно ствар читаве европске и светске демократије, друг Готвалд активно учествује у организовању међународних акција за помоћ Шпанији. Као члан секретаријата Комунистичке интернационале, он учествује и у преговорима о заједничкој акцији за помоћ Шпанији II и III Интернационале. Услед отпора вођа II Интернационале, ова акција, на жалост, није остварена. У знак признања заслуга друга Готвалда за организовање помоћи шпанском народу, названа је његовим именом једна од батерија које су браниле Мадрид и чије се људство великим делом састојало од чешких добровољаца под командом капетана Лашовичке.

Када је чехословачко питање постало с једне стране све више међународно питање, питање покрете за одржање мира који се наследило пре свега на СССР, а с друге стране питање мрачних планова светске реакције, друг Готвалд скреће пажњу народа Чехословачке на ову чињеницу. „Политике хитлеровске групе енглеских конзервативаца — наглашава Готвалд у парламенту још у новембру 1937 године — јесте политика давања премија фашистичким нападачима. Ради се о томе како да се награди фашистички нападач на рачун трећег. Треба схватити да онај трећи треба овога пута да будемо ми — Чехословачка“. Друг Готвалд истиче да ова чињеница налаже оријентацију чехословачке политике према напредним снагама у Европи, пре свега према најдоследнијем браноцу мира и колективне безбедности — Совјетском Савезу.

Долази трагична 1938 године. Година безобзирног наступања хитлеровске Немачке и њене хенлајновске филијале, година читавог низа издајства извршених од стране чехословачке Финансиске и аграрне реакције година колебања и повлачења у табору демократских владиних странака, година саестраних родољубивих напора комуниста да се окупе снаге народа ради одбране републике.

Друг Готвалд говори на десетинама састанака, седница, збора. Кроз целу републику одјекују неговe речи: „Уједињена господа рде на капитулацији Чехословачке. Они хоће да одвоје Чехословачку од Совјетског Савеза и од Француске. Јасно је да они тиме потпомажу планове Трећег Рајха. ...Кад сам дошао из иностранства, многи су ме питали шта ће да рде наши пријатељи. Одговорно сам само једно: они нас неће напустити ако се сами не предамо. Ако то нападач зна, он ће десет пута размислити пре но што нас нападне. Само на тај начин можемо спасти и мир и Републику“.

„Неће нас напустити ако се не предамо“. У овој стварно готвалдовској формулацији са примерном сажетошћу изражен је основни проблем тадашње унутрашње и спољна политике Чехословачке. А пре свега, у њој је изражено искуство које је друг Готвалд стекао у Совјетском Савезу где је борио неколико месеци крајем 1937 године.

21 маја 1938 године, одупирући се хитлеровском уцењивању, чехословачка влада предузима мере које ефикасно учвршћују положај Републике. Али, у наредним месецима чехословачка влада испустила је овај капитал из руку. На неколико митинга у Прагу, Брну и Бретишвици, који су се развиле у огромне, до тада невањене народне манифестације, друг Готвалд пребацује влади да чини уступке, одараће је од преговора са Хитлером, опомиње владу да се не поведе за саветима разних лордова Рајхсмана. С пуним првом може се рећи да је глас друга Готвалда био глас души и срца народа Чехословачке.

„Рече савете дају влади они — рекао је друг Готвалд на великственем митингу 10 септембра на Словенском Острву у Прагу — који је воде на пут све нових уступака хитлерјовцима, овим заклетим душманима Републике. Сматрамо за своју дужност да одржамо владу од овехтих саветника и утицаја, а са нама је опомиње цео народ“. Свој чувени говор, друг Готвалд завршава речима: „Сачувајмо јединство, хладнокрвност и одлучност у тренутку када су на нас уперене пушке непријатеља“.

15 септембра долази Чемберлен Хитлеру у Берхтесгаден. 18 септембра састају се Даладе и Боне на саветовање у Лондону. 19 септембра одржава се саставек Сталног одбора чехословачког парламента. У треницима када се ради о судбини Чехословачке, на дневном реду су безначајни финансијски предлози. Ниједан по-

сланик не говори ни речи о догађајима који потресају Чехословачку и целу Европу. Иступе друг Готвалд и оштро осуђујући ову малодушност, ову политику затварања очију, изјављује у име комуниста: „Сугестије по којима су се јуче споразумели претставници енглеске и француске владе, неприхватљиве су и неспроводљиве“.

22 септембра званично је објављено да, под англо-француским притиском, Хоцина влада прихватила лондонске закључке. Чехословачки радници ступају у генерални штрајк. У Прагу и у целој земљи одржавају се огромне масовне демонстрације; народ тражи да Хоцина влада поднесе оставку и да се образује влада истинске одбране Републике. У Прагу, масе демонстраната окупљају се испред парламента. Друг Готвалд, који је учествовао у преговорима политичких претставника у Парламенту, излази на балкон и саопштава да је пала Хоцина влада. Одмах иза тога одржава се испред Парламента митинг коме присуствују стотине хиљада лица. Митингу председава посланик Кроснерж и поред других политичара на њему говори друг Готвалд који најјасније формулише шта захтева одбрана Републике.

Са митинга је, на предлог друга Готвалда, упућена претседнику републике делегација претставника политичких странака. Као члан делегације, друг Готвалд тумачи овде став Комунистичке партије која тражи да се оствари воља народа, да се образује влада за одбрану Републике, влада широке концентрације свих родољубивих снага која ће се наслањати на народ и армију, влада из које ће бити искључени издајнички и капитулантски елементи.

Дели тох догађаја углавном је познат. Мобилизација и Министен. Чехословачка демократија није имала довољно снага да у последњем тренутку учини одлучан корак, да се ослони на народ, да спречи махинације реакције и да пружи отпор хитлеровском нападу.

11 октобра 1938 године, у тренутку кад је немачка војска у пограничним зонама била у покрету, претседник Комунистичке партије Готвалд одржао је говор у Сталном одбору парламента. У име Комунистичке партије, он је протествовао против минхенске капитулације и у последњем тренутку позвао демократске снаге на окуп. Овај говор био је већ у целини конфискован и није смео да буде објављен. Још данас читамо овај говор са забудињем:

„Имамо право да протестујемо против самовоље и насиља нападача — рекао је друг Готвалд. — Имамо право да проклињемо издајство капиталистичких влада које се називају нашим савезницима и пријатељима. Али, исто тако, имамо дужност да утврдимо да народ који је тако јединствен и одлучан у одбрани своје земље, који има савршена средства одбране и савршено мобилну армију, није смео да без борбе буде доведен до срамне капитулације и није смео да буде предат на милост и немилост свирепом нападачу. Имамо право и дужност да зовемо пред суд народа и историје пре свега оне елементе и снаге које су ову срамну капитулацију чак дуже времена свесно припремале и које су са удружле са непријатељем против властитог народа, нације и Републике... Зашто су се Чехословаци, који су имали све што је потребно за одбрану, предали без борбе? Верујте ми, као комуниста ја сам се поносио народом Хусита, чији сам син. Знам да је чешки народ и даље остао народ Хусита. Али, ни као Чех, ни као комуниста, ја не могу да се поносим поступцима влада које су довеле народ до 30 септембра и до његових данашњих последица“.

Друг Готвалд је затим истакао да није још све изгубљено, да има још шта да се брани и за шта да се бори и подвукао је да је Комунистичка партија Чехословачке спремна да пружи ефикасну помоћ, јер „што је тежи тренутак, тим већу одговорност осећа сваки комуниста не само за судбину радништва, него и за судбину читавог народа и земље“.

И, у овом последњем тренутку глас друга Готвалда остао је усамљен.

IV

У МОСКВИ. — БОРБА СЕ НАСТАВЉА

Републику су издали и продали. Комунисти су били начисто с тим којим ће се правцем кретати даљи развој. Али, комунисти нису ти који ће у тешком тренутку да прекрсте руке и да падну у очајање.

Може се рећи да је друг Готвалд тада учинио начовечанске душевне и физичке напоре. Даноноћни напрегнути рад у септембарским и октобарским данима, огромна одговорност која је на њему почивала, трагичан ток догађаја — све то није га поколебало. У октобарским и новембарским данима, на заседању ужог руководства Комунистичке партије Чехословачке, он прецизно оцртава перспективе развоја и истиче нове задатке: предузимљиве иницијативе од стране владајућег режима, преоријентација свих њених јединица на илегалну делатност. Борба се наставља.

Крајем новембра, према одлуци Централног комитета, друг Готвалд заједно са друговима Колецким, Сланским, Кроснаржем и другима одлази у Москву да одаваде руководиоца даљом борбом. Потпуно је разумљиво зашто су отишли у Москву. Москва је једина остала верна Чехословачкој; својим Уставом, Совјетски Савез гарантује право азила страним држављанима који су прогањани због свога рада на одбрани интереса радног народа или због неродно-ослободилачке борбе; другарска Москва увек је виша пута примала друга Готвалда; баш одаваде је он и 1936 година прокламовао принципе одбране Републике.

Минхенска трагедија се завршавала. Она се завршила на јездом немачке војске која је 15 марта 1939 године ушла у Праг. Док су многи политичари измишљали нове теорије кола-

борације и „нишкенања“, комунисти су јасно казали своју реч. Други Шверма и Широки издају у Паризу ванредан број часописа „Светски преглед“ који у чланцима другова Готвалда, Шверма, Сланског, Колецког, Шмерала и других јасно формулише став Комунистичке партије Чехословачке према 15 марту. Може се рећи да уводник другова Готвалда садржи основне смернице политике коју су комунисти спроводили цело време окупације, смернице које су у току времена постале смернице целокупног чехословачког отпора.

„Историја чешког и словачког народа — пише друг Готвалд — не завршава се 15 и 16 марта 1939 године. Било би погрешно ако би на основу чињенице да је чешка владајућа класа капитулирала без борбе и да је словачка буржоазија чак добровољно прихватила хитлеровски јерар, свет сматрао да чешки и словачки народ одобревају овај срамни поступак владајуће класе. Ни у ком случају! Чешки и словачки народ водиће подземну борбу против режима окупатора и колонизатора, против превласти фашистичке Немачке. Ова борба биће неизмерно тешка. Са сигурношћу се може рећи да окупирани Чехословачка, а нарочито чешке земље неће постати поуздана позадина за Хитлера. За народне масе Чехословачке биће највећи потстрек дубока савест да Совјетски Савез, велика, моћна, непобедива земља, земља социјализма, земља будућности, стоји на њиховој страни, на страни права, истине и правде... А за Чехословачку, још више него за све друге мале народе, важи чињеница да је не само класно питање радничке класе, него и национална ствар целог народа нераздејно везана за Совјетски Савез. Зато ће ова праведна ствар победити, па ма шта се догодило“.

Треба да поменемо још један говор, одржан у време када је многома изгледало да је чехословачки хоризонт покривен непробојним облацима. То је говор који је друг Готвалд одржао на одром другова Шмерала, 8 маја 1941 године. Вођа Комунистичке партије последњи пут је говорио о оснивању Партије, драгом пријетелу и суборцу. Предао му је поздраве не само Чехословачке емиграната, већ исто тако и поздраве прашких металца, кладанских рудара, текстилаца из Брне, зидара из Јужне Чешке. Говорио је о њему као о сјајном узору верности и оданости радничкој класи, као о једном од главних оснивача и организатора Комунистичке партије Чехословачке, партије које је у то време ста-

јела на челу тешке, али славне борбе целог народа и коју је друг Шмерал из дубине душе волео. У дубокој тишини одјекују речи другова Готвалда о борби против немачког фашизма, о тешкој борби која ће донети победу. Узбуђеним гласом завршио је друг Готвалд: „Обажавамо ти, друже Шмерале, да ћемо уложити све снаге да извојемо дан када ћемо стргнути са Храдчане прљаву крпу са кукастим крстом и истаћи на њима заставу слобода!“

Убрзо иза ових пророчанских речи, пуних вере, долази историјски моменат који снажно покреће точак историје, ставља на дневни ред пораз хитлеровске Немачке и чини реалном перспективу ослобођења Чехословачке, 22 јуна 1941 године, у одговору на мучки фашистички напад на СССР, совјетски народи устају у свети Отаџбински рат против хитлеровске Немачке.

У својем говору преко радија 3 јула, велики вођа совјетских народа Стаљин истиче циљеве овог рата: „Савезни одбрамбени рат против фашистичких угњетача нема за циљ само отклањање опасности која прети нашој земљи, него и пружање помоћи свим народима Европе који стењу под јермом немачког фашизма“.

18 јула потписан је уговор између СССР и ЧСР о заједничкој акцији у рату против Немачке. Овим уговорима призната је чехословачка влада у Лондону и одобрено је образовање чехословачких војних јединица на територији СССР. Овај уговор потврђује политику коју су комунисти водили цело време борбе против хитлеровске агресије, значи потврду речи које је друг Готвалд изговорио 15 марта 1939 године: „Национална ствар целог чехословачког народа нераздејно је везана за Совјетски Савез. Зато ће ова праведна ствар победити!“

Сваким даном расту огромни задаци другова Готвалда као руководиоца чехословачке емиграције у Москви. Он одређује политички правец читаве њене делатности, даје савете и комунистима — емигрантима — у Лондону, руководи делатношћу Партије у окупираниј Чехословачкој. Он даје иницијативу за организовање такође чешке емигрантске радионице „За народно ослобођење“ и словачке „За словачку слободу“. Он је један од најчарљивијих сарадника московских чешких и словачких емиграната. Изгледа готово невероватно да је за ове емигрије друг Готвалд радовно два до три пута недељно писао опширне војно-политичке коментаре. Било би интересно да се ови коментари упореде са коментарима разних „чувених“ енглеских и других радио-

коментатора, па да се види колико је више војничке и политичке проишљивости у њима показао друг Готвалд.

У напетости ратних година он не заборавља ни на теориски рад. Контролне избор класичних дела марксизма-лењинизма које су одређена за превод на чешки језик и сам редигује превод Стаљиновог дела „Питања лењинизма“.

Важан документ, у коме је изражен став комуниста у погледу прваца отпора у земљи и ван њених граница, претставља манифест двадесет и осам чехословачких јавних радника који су боравили у СССР, упућен чешком народу маја 1942 године. У овом манифесту, који је био објављен у московској штампи и који је емитовао московски радио на свим језицима, а чији је аутор био друг Готвалд, била је истакнута и образложена потреба да се од пасивног отпора у земљи пређе на више форма борбе, на масовне саботаже, диверзантске акције, и коначно на непосредну оружану партизанску борбу коју треба са истом одлучношћу водити како против Немаца, тако и против њихових издајничких домаћих помагача. Манифест је истовремено наглашавао потребу да се окупе све антифашистичке снаге и у њему је први пут било истакнуто питање стварања народних одбора као руководних органа борбе. Манифест се завршавао древним хуситским покличем: „Непријатеља се не плашете, не гледајте на њихов број, ударите, никога не штедите“.

Данас нема сумње да је пут, који је овај манифест показивао снагама отпора у земљи, био исправан. Међутим, 1942 године паролне активне борбе и стварања народних одбора изгледале су чак и извесним чехословачким политичарима у Лондону као „фантастично“. Али, и овога пута, ток догађаја потврдио је став комуниста: паролне истакнуте у мајском манифесту 1942 године, унете су 1943 године у Првамајски проглас претставника три радничке странке, а доцније постоје заједничко смернице које дају прваца чехословачком отпору. Народни одбори који су никли већ за време окупације, претстављају основу за изградњу нове ослобођене Републике.

Сматрајући да нам национална дужност налаже да дамо што већи допринос ослобођењу, да је то, штавише, питање наше националне чести, друг Готвалд посвећује велику пажњу образовању чехословачке војне јединице у СССР, обилази је у њеном логору у Бузулуку и доцније у Новохоперску и Јофанову. Он

држи војницима низ предавања и говора, повезује се са генералом Слободом и другим претставницима чехословачке армије.

Од октобра 1943 године, основна питања чехословачког отпора, а затим и изградње нове Републике, претресају се у „Чехословачком листу“ у коме с највећом слогом сарађују друг Готвалд, затим тадашњи амбасадор Чехословачке Републике у Москви и доцнији претседник владе Зденек Фирлингер, као и другови Шварма, Слански, Колецки, Неједли, Врбенски, и други.

У овом листу, друг Готвалд конкретизује и питање како треба изграђивати ослобођену Републику на новим основама, када треба да буде садржај нове народне демократије. „Народ неће дозволити“, пише у фебруару 1944 друг Готвалд у чланку под насловом „О неким питањима политичког руковођења нашим народним отпором“ — да се у ослобођеној Републици врати на власт онај слој финансијског, индустријског и аграрног крупног капитала који је раније владао у Републици и који је потпуно банкротирао. Јасно је да носилац власти у ослобођеној Републици може бити само блок радника, сељака, ситних трговаца, занатлија и интелегенције, блок радног народа града и села“.

На основу ових начела друг Готвалд заједно са другим претставницима Комунистичке партије Чехословачке води успешна преговоре са претставницима осталих чехословачких странака, приликом њихових посета Москви.

1943 године, када у Москву долази претседник др. Бенеш, приликом потписивања славног чехословачко-советског Уговора о пријатељству, узajамној помоћи и посератној сарадњи, друг Готвалд расматра са претседником Бенешом питања отпора у земљи и у иностранству и питања уређења будуће ослобођене Републике. На овом саветовању, друг Готвалд предлаже и формулише свој гавана, основне и принципјалне тачке које су доцније постале садржај владиног програма.

8 априла 1944 године Црвена армија стигла је на крај Чехословачке. 18 октобра 1944 године, она је ступила на територију Чехословачке и отпочела борбу за њено ослобођење.

Као главни задатак и даље се поставља оружане борбе против китлеризма. Друг Готвалд одлази у кинески штаб партизанских јединица где се договара о организацији партизанске помоћи Чехословачкој и истовремено обраћа пажњу на спровођења првих мера на ослобођеној територији.

Другу Готвалду припадају велике заслуге и за решење питања положаја Словачке у новој Републици, јер, у време словачког устанка, ово питање није се више могло одлагати. С пуним својим ауторитетом, он подржава захтев Словака да се призна национална самосталност словачког народа. Том приликом долази до пуног изражаја његово познавање словачких проблема. Удео друга Готвалда у решавању словачког питања симболично је изражен на тај начин што на свечаној седници Словачког народног већа 5 априла 1944 године у Кошицама, он на словачком језику чита декларацију владе о новом положају Словака у ослобођеној Републици, ову, како је рекао, „Магну карту“ словачког народа.

Московска делатност друга Готвалда крунисана је преговорима о програму владе нове Чехословачке и о образовању прве домаће владе до којих долази у марту 1945 године. Комунистички претставници предлажу нацрт програма чији је главни аутор друг Готвалд. Овај нацрт једногласно је прихваћен као основа за преговоре и у суштини одобрен као програм нове владе.

Ако гледамо данас унатраг, видимо како тзв. Кошички програм логично и са строгом законитошћу израста из искуства последњих десет година, видимо да је ново уређење нашег политичког живота и нов састав чехословачке владе логични резултат догађаја последњих десет година. Али, ова законитост морала је бити откривена и ту су у великој мери дошли до изражаја политичко искуство и проициљивост друга Готвалда. Ову законитост требало је реализовати, остварити, а то је значило прекинути с многим „обичајима“, с многим предрасудама, нарочито према комунистима. И овде је у великој мери дошла до изражаја државничка вештина, разборитост и чврст став друга Готвалда. Можемо рећи да се у узбудљивим и тешким годинама на видан начин показала свестраност личности друга Готвалда.

РАЗДОБЉЕ ИЗГРАДЊЕ СЛОБОДНЕ, СНАЖНЕ И СРЕЋНЕ РЕПУБЛИКЕ

4 априла 1945 године, Претседник републике именује у Кошицама нову владу, прву домаћу владу ослобођене Чехословачке. Први пут у историји Чехословачке, у влади су заступљени и комунисти и то другови Готвалд и Широки као потпретседници владе, затим другови Носек, Копецки, Ђуриш, Шолтез. Неједли као министри и Клементис као државни секретар. После победоносног 9 маја, нова влада одлази из Кошица у Праг, главни град Републике.

Било је дивно чехословачко пролеће. У рањавом Прагу на којим су улицама били трагови барикаде, вију се чехословачке и совјетске заставе, одјекује чешка и руска песма. На Храдчанима, са којих је стргнута крпа са кукастим крстом, вије се застава слободе, а испод Храдчана пролазе совјетски тенкови. Незаборава на панораме говори: У овом знаку смо победили, у овом знаку никада нећемо бити побеђени.

Мајска победа Републике јесте победа комуниста, њихове политике, њихове пожртвованости и храбрости.

„Као што је Партија указивала народу исправан пут пре Минхена, за време Минхена и у доба између Минхена и 15 марта — каже друг Готвалд на састанку прашког партиског актива — она је исто тако стајала на челу борца за обнову националне слободе и државне независности у време које је било најтеже за народ, у време немачке окупације, у време нечуваног националног ropста, Чешки фашисти и чешка реакција годинама су прогављали партију као противнародну странку која тобоже, према њиховом тврђењу, нема у виду интересе народа и државе. Показало се, међутим, да је она од свих странака највише државо-

Исто tako stručnjaci uviđaju da s nama ne razgovare obični profesionalni političari, već istinski ekonomisti koji se ne zadovoljavaju opštim podacima, koji pre svega sam mnogo zna i hoće svaku stvar do dna da produbi. Vrlo često se дешавало да друг Готвалд поремети њихове прорачуне тиме што у њих узводи нови фактор на који они нису навикли — стваралачку иницијативу народа.

Друг Готвалд оријентисе Партију у правцу рада на изградњи „Главни садржај политике наше Партије — рекао је он на првој земаљској конференцији Партије по привредним питањима 15 марта — јесте рад на изградњи народне Републике, рад на општењеном тежких последица немачке окупације и најоштријем рад на томе да наш народ може коначно срећно, радосно и у благостану да живи у својој слободној Републици. У том духу наше Партије изграђује нови тип политичке странке која не види свој циљ у јурњави за бројем гласова, нити у тежици да помоћу свог утицаја дође до уско партиских привилегија и позиција, него у томе да мобилише широке масе за активно учешће на изградњи народног и државног живота“.

VI

НА VIII КОНГРЕСУ КПЧ ДРУГ ГОТВАЛД ПОКАЗУЈЕ ПУТ

Од 28 до 31 марта 1946 године, у Прагу заседа Осми конгрес Комунистичке партије Чехословачке. Протекло је десет година од последњег конгреса. Десет великих, тежких и славних година. Ове два конгреса јасно означавају пут који је прошла КПЧ у овом раздобљу. Седми конгрес био је конгрес мобилизације за одбрану Републике. Осми конгрес јесте скупштина градитеља нове, снажне, срећне Републике, конгрес најсвеснијих и најпожртвованијих бораца и градитеља, победоносни конгрес.

29 марта пре подне, председањик Конгреса друг Вацлав Носек саопштава: „Реч има друг Клемент Готвалд“. Преко две хиљаде учесника Конгреса устају и одушевљено плескају. Преко две хиљаде учесника Конгреса кличу Готвалду.

Друг Готвалд излази на трибину и хоће да стиша буру одушевљења. Међутим, плескање и поклици расту као олуја. Поцине да говори. Нов талас ошација га прекида.

Борци и градитељи поздрављају свог вођу. Не само у своје име, него у име једног милиона чланова Партије, у име целог радног народа Чехословачке, у име свих поштених родољуба.

Друг Готвалд говори о теми: Данашња ситуација, политика Партије и програм њеног рада. Он говори трезвено и мирно, без крупних речи и гестова, али свака реч има свој значај, своје место, на њих израста смела, величанствена и савршено прорачуната конструкција.

У почетку свог говора, он даје кратак биланс изградње Републике и рекапитулира главне линије политике КПЧ у то доба.

„Наш план изградње нове Чехословачке — рекао је друг Готвалд — био је назначен у тзв. Кошичком владиној програму. На овом програму радила је Комунистичка партија још у год-

нама окупације, о главним његовим цртама она се споразумела са претседником републике приликом његове посете Москви у децембру 1943 године и постепено, она је за овај програм придобила и све остале странке Народног фронта. За нас комунисте, највећу сатисфакцију претставља је чињеница да је ослобођени народ спонтано примио и одобрио овај програм. Та чињеница претставља је за нас нов доказ да смо на исправном путу и дала нам потстрека да после одобрења владиног програма концентришемо све своје снаге за његово спровођење у живот.

Друг Готвалд је затим исцрпно анализирао поједина питања изградње, начин њиховог решавања и ток њиховог остваривања и закључио је:

„Наш народ је прошао у досадашњој етапи изградње кроз државнички испит и положио га. Он је доказао да зна да решава питања националног, државног и привредног живота боље него бивша господа“.

Затим, он прелази на формулацију става комуниста према извесним питањима данашњице и најближе будућности.

„Може се рећи — рекао је — да се гледишта радног народа, проблем свих проблема и задатак свих задатака јесте одржање и учвршћење досадашњег правца наше унутрашње и спољне политике, њеног народног демократског карактера, као и доследно спровођење и даље стваралачко развијање свега онога што је проузашло из наше народне и демократске револуције“.

Са чудесном једноставношћу и јасноћом он расплиће сплет питања и истиче главна од њих. То су питања борбе против реакције, питања новог Устава Републике, привредне и социјалне обнове, учвршћења националног јединства. Једноставно је и постављање задатака, тако једноставно, као што једноставно морају бити и смернице за даљу делатност: „Као политичка странка, као авангарда радног народа града и села, ми смо у протеклом периоду изградње постигли много на шта можемо бити поносни. Међутим, постоје још многе ствари са којима нисмо и не можемо бити задовољни и које морају бити исправљене. Морају бити учвршћени досадашњи резултати народне и демократске револуције, у основи мора бити онемогућен сваки покушај реакције да окрене ток историје унутра, мора бити свестрано обезбеђен развој изградње нове, истински демократске народне Републике.“

Одушевљеним клицањем поздрављене су последње типично готвалдовске реченице: „Изађимо пред народ као странка поштеног рада, чисте савести и чистих руку. Крајњи циљ нашег залагања, читавог живота нас, комуниста, као појединаца, јесте остварење великих и светих идеала социјализма. Ми смо на добром путу. Истина, пред нама су још многе препреке. Али, чврсто повезани са народом као једно тело и једна душа, ми ћемо заједно са њим савладати све те препреке. Немојте сматрати као нескромност што завршавам историским речима нашег великог учитеља, друга Стаљина: „Нема тих тврђава које Бољшевици не би заузел!“

Лист „Руде право“ покренуо је интересантну анкету међу учесницима и гостима Конгреса по питању говора друге Готвалда. Њихови одговори дају праву слику како је овај говор деловао и указују на његов далекосежни значај.

„Био је то говор вође, државника и родољуба“ — рекао је генерални секретар Комунистичке партије Велике Британије Хери Полит. „Говор Готвалда — рекао је шеф-редактор шведског комунистичког листа „Ни даг“ Лагер — био је говор државника и народног руководиоца. Сјајне су биле како чињенице које је саопштио, тако и његова вештина којом на једноставан начин решава и најтеже проблеме.“

Секретар швајцарске Странке рада Вендан је изјавио: „Говор друге Готвалда учинио је на мене дубок утисак својом сталекношћу, својом одважношћу и поверењем који из тога говора зраче. Јасно је да је руководилац Комунистичке партије Чехословачке постао државник који боље него нико други познаје потребе и вољу народа, који ће умети да бди над потребама народа и да осигура остварење његове воље на свим пољима.“

Необично упечатљиве су речи књижевника Олбрахта: „Ево, овакав је утисак на мене учинио говор друге Готвалда: снага која се наслања на најбоље резултате човечанске мисли, на ново схватање света и његовог развоја, на братство радних људи. Није могуће да ова снага не победи.“

Веома сличне су и изјаве претседника фабричког већа Чешкоморавске фабрике за израду машина Козелке и острвског рударског ударника Виктора Гаха. Обојица истичу народне црте у личности и говору друге Готвалда. „Веома сам дирнут — каже друг Гах — јер из говора друге Готвалде осећам његову велику

љубав према радничкој класи. Друг Готвалд је пореклом из наших редова, он је наш, он је оличење свега најбољег и најпозванијег у нашем народу." Исто тако се изражава и друг Коцалка: „Шта је то, чим друг Готвалд тако делује на слушаоце? Тиме што он, упркос свом високом и одговорном положају остаје радник, живи и мисли са нама, изражава жеље другова радника и свих радних људи“.

На крају можемо навести речи друга Копрживе, председника Земаљског народног одбора: „Говор друга Готвалда претставља државнички говор од највећег значаја који је код нас одржан после револуције. На све нас он је деловао својом јасноћом, непосредношћу и савршено израђеним програмом изградње срећне и радосне будућности народа. Био је то говор великог претставника Комунистичке партије Чехословачке који са сигурношћу води Партију и са њом цео народ ка победи и слави.“

У мају 1946 год. Чехословачка је прославила прву годишњицу свог ослобођења, прву годишњицу нове народне демократске републике. Осми конгрес Комунистичке партије Чехословачке показао је да ће биланс протекле године бити позитиван. Показало је такође да је то пре свега заслуга комуниста, да су комунисти доказали да знају не само да се боре, већ и да граде. Протекла година показала је и нову црту у личности друга Готвалда — црту градитеља.

Комунисти и цео радни народ Чехословачке са поверењем и оптимизмом гледају у будућност. Са поверењем и оптимизмом — јер се на њиховом челу налази народни вођа и борац државник и неимар, друг Готвалд

САДРЖАЈ

Увод	3
I Школе друга Готвалда	5
II На челу болшевичког крила Комунистичке партије Чехословачке	9
III Борба за уједињења демократских снага ради одбране Републике	13
IV У Москви. — Борба се наставља	21
V Раздобље изградње слободне, снажне и срећне Републике	27
VI На VIII конгресу КПЧ друг Готвалд показује пут	31

